

יוצא לאור ע"י
ללמוד ולהעית - מידע הלכתי
רה אבוהמירא 8 בני ברק
דוא"ר: noy10@etrog.net.il
נעדר ע"י
הרה"צ ישראל מאיר וייל שליט"א
מח"ס ובוים השבת והשולחן כהלכתו
המועדים כהלכתם
רב קהילות בני הישיבות והיכל יוסף שלום
רמת בית שמש ג'

מאיר דרך

מידע הלכתי
גילון מס' 36

עמ' ד'
'לדעת חכמה'
שאלות מצויות מבית ההוראה

עמ' א'
מהלכות המועד הקרוב -
ערב פסח שחל בשבת

ערב פסח שחל בשבת - על פי ספר המועדים כהלכתם

תענית בכורים ובדיקת ושריפת חמץ

א. ערב פסח שחל בשבת, הבכורים מתענים ביום חמישי^א, ובודקים חמץ בליל שישי [ליל י"ג] בברכה, ואומר כל חמירא ומבטל החמץ הידוע כמו בכל שנה^ב, ומה שמשירי יניחנו במקום שמור^ג. ובבוקר שורפים החמץ בשעה ששורפים אותו בכל שנה^ד, ולא מבטלים שוב [את החמץ הידוע ושאינו ידוע] עד שבת בבוקר^ה. ונוהגים לבשל כל המאכלים החמים בכלים של פסח [וגם הטשולנט יהיה של פסח]^ו, ומנקים ומכשירים השיניים בער^ז כמו בכל שנה. אפשר להגעיל כלים כל היום^ח.

מכירת חמץ

ב. נוהגים למכור החמץ בבוקר כמו בכל שנה, אלא שכותבים בשטר ומסכמים בע"פ שהמכירה תחול בסוף היום או למחרת בשבת בבוקר לפני שעת ביעור חמץ^ט [כל אחד כמנהגו, ואין לחוש לחלות קנין בשבת כשהקנין נעשה בערב שבת^י].

להקל בעשיית מלאכה בער^ש אחר חצות, ומבואר שלא בכל דבר גזרינן אטו שנה אחרת.
ח. מעיקר הדין אפשר למכור חמץ בכל היום, אמנם נהוג לחשוש לפוסקים שכתבו למכור כבכל שנה כדי שלא יטעו לשנה אחרת [כמו לגבי שריפת חמץ], כ"כ בזכור לאברהם [ח"ג אות פ סוסקיי"ב] ובדרושי הצליח [דרוש ל"ז אות ז] ובשו"ת מהר"ם שיק [או"ח סי' ק"כ] ובשו"ת שו"מ [מהדורה ו' סי' נ"ה], אלא שיכול לכתוב בזמן חלות המכירה תהיה בסוף היום כמב' שם ובמהר"ם שיק סי' ר"ה [ועיי' בס' קל"א] ובשו"ת [חמץ ומצה סי' ט' אות לה] ועי' קונטרס פסח מעובין ולוח אר"י כע"ז.
ט. נתבאר היטב בוביום השבת סי' כ"ט סעי' י'.

- א. סי' ת"ע, ב'.
- ב. סי' תמ"ד, א' וסק"א.
- ג. כדי שלא יצטרך שוב בדיקה, עי' המועדים כהלכתם סי' מ"א סעי' נ'.
- ד. סי' תמ"ד, ב'.
- ה. סי' תמ"ד סק"י ואגרות חזו"א ח"א סי' קפ"ח ושבת הלוי ח"א, ובאגרות חזו"א שם כתב להמתין חצי שעה בין הסעודות, ועי' סי' רצ"א, ג'.
- ו. כ"כ במהרי"ל, ועי' סי' תמ"ד סק"ד.
- ז. שבת הלוי ח"א סי' קט"ז והגרי"ש אלישיב זצ"ל [סידור פסח כהלכתו פ"ב הע' ו'], ועי' תשוה"ג שם וספר ער"פ שחל בשבת פ"ז ס"ה. ועי' חק יעקב סי' תס"ח סק"א ובאה"ל שם שנטו

מלאכה בערב שבת

ג. יש להקל לעשות מלאכה בערב שבת אחר חצות כמו בכל ער"ש ולא כמו ער"פ אחר חצות.⁷

ד. יכין מער"ש את הזרוע והביצה ומי מלח [וכן את החרוסת]⁸.

סדר ההנהגה בשבת

ה. בשבת בבוקר מזדרזים להתפלל מוקדם, ונוהגים להפטיר "וערבה" כבכל שבת הגדול⁹, ויש לאכול בשחרית ב' סעודות ע"י הפסקת ברהמ"ז והמתנה בינתיים¹⁰, ויגמור הסעודות קודם סוף זמן אכילת חמץ, ומיד יאסוף את כל הפירורים מהשולחן ומהכסאות ומהבגדים [וישים לב לקפלים בשולי המכנסיים ולכיסים] ומהרצפה¹¹ ויזרקם לשירותים או לאמבטיה בדרך ביעור¹².

- לגבי קידוש בכלי חד פעמי, עי' וביום השבת סי' ל"ז סעי' ו'.

ו. אפשר לזרוק לאשפה מפה חד פעמית עם פירורי חמץ כשבכולם יחד אין כזית לפני סוף זמן שריפת חמץ הרשום בלוחות.

ז. לאחר שסיים לבער כל הפירורים מביתו יבטל החמץ בנוסח שאומרים בכל שנה בי"ד בבוקר אחר שריפת חמץ [ויאמר "הפקר" כמו בכל שנה]¹³.

והיינו מפני שיש שיטות שיוצאים בזה ידי חובת סעודה שלישית [עי' ב"י ושו"ע סי' רצ"א, ב', ה'].

יד. כן הביא החק יעקב [סי' תמ"ד סק"ו] בשם המהר"י ווייל [סי' קצ"ג] והוא במשנ"ב שם סקט"ו, ועי' פרי"ח שם סק"ד, ואף שפירורים פחות מכזית והם מאוסים אין צריך לבערם, צריך לומר שאם יש הרבה פירורים כדאי לבערם ובפרט אם יש חשש שיצטרפו ביחד לכזית [עי' סי' תמ"ב, ח' וסקל"ו], ורק יש להקל שאין צריך לבדוק אחריהם וכמב' בהמועדים כהלכתם סי' ל"ו סעי' ג' ד'.

טו. סי' תמ"ד סק"א, ועי' סי' תמ"ה סק"ה ושבת הלוי ותשוה"נ שם. וגם אם עוד שכנים זורקים פירורי חמץ, אין הכל מצטרף לכזית מפני שכל אחד נמצא בשקית נפרדת [וגם י"ל שבפחים אין כ"כ צירוף וכמב' בהמועדים כהלכתם סי' מ"א הע' ע"א].

טז. נחלקו המג"א והגרעק"א בסוף סי' י"ג אם מותר להפקיר בשבת, ועי' בתשובת הגרעק"א סי' קע"ד. ובשעה"מ הל' לולב פ"ח ה"ב כתב שהפקר לצורך זכיית האחר לכו"ע אסור ולכן

י. חק יעקב סי' תס"ח סק"א ובאה"ל שם ד"ה מחצות, וכע"ז במח"ב סי' תמ"ד ובשע"ת סוף סי' תמ"ד.

יא. עי' סי' תע"ג סקמ"ז בשם החק יעקב שכתב כן בשם הרוקח סי' רס"ז לגבי החרוסת. והנה, מעיקר הדין מותר לבשל ביו"ט ולטחון [בשינוי קצת] וללוש ביו"ט כל דבר שמפיג טעם מערב כיו"ט, ובודאי הזרוע והחרוסת [כיום] מפיגים טעם [ולגבי הכנת מי מלח ביו"ט, עי' המועדים כהלכתם סי' מ"ב סעי' ל"ז] ומותר להכניס ביו"ט, אמנם יש להכין הכל מער"ש כדי שיוכל מיד להתחיל בסדר והוא דבר חשוב מאוד כמב' בסי' תע"ב, א'.

יב. במעשה רב [אות קעו] כתב שמפטרין וערבה רק אם שבת הגדול אינו בער"פ, ובשו"ע הגר"ז [שם ס"ג] כתב בדיוק להיפך, וכ' בארחות רבינו [ח"ב עמ' א] שהחזו"א נהג להפטיר תמיד וערבה בין אם חל בער"פ ובין אם לא, וכן המנהג כמו שכתוב בלוח אר"י, וכ"כ באגרו"מ [ח"א סי' ל"ו (באמצע דבריו)].

יג. סי' תמ"ד במג"א סק"א [בשם הב"ח ומרדכי וכל בון ובי' הגר"א שם ומשנ"ב שם סק"ח,

ה. ינקה השיניים במים¹⁷, אבל לא ישתמש במברשת שיניים¹⁸.

ט. יתפלל מנחה בעוד היום גדול ואחר תפילת מנחה יאכל סעודה שלישית בבשר ודגים ותבשילים [כמו קניידלך] - לאלו שנוהגים לאכול 'שרויה'¹⁹ ופירות, ולתחילה יאכל הסעודה לפני ג' שעות משקיעת החמה, ואם מתחיל לאכול אחר זמן זה לא יאכל תבשילים כקניידלך²⁰ וימעט באכילתו ואפי' פירות לא יאכל הרבה²¹.

שהוא מחשש שנשארו פירותים שלא מצאם ואין אפשרות שלא לבטל גם הרמב"ן יסבור שמותר [כמב' בטור סי' תל"ד].

יז. עי' המועדים כהלכתם סי' מ"ב סעי' ט"ו.
יח. משום חשש דישא דשה בסחיטת המים שבין שערות המברשת [אגרו"מ ח"א סי' קי"ב ומנח"י ח"א סי' מ"ח וסי' מ"ז] ועי' שש"כ פי"ב הע' מ"ה], ואם פס"ר שייצא דם גם משום איסור נטילת נשמה.

יט. בסי' רצ"א, ה' מבואר שדגים ובשר עדיפים על פירות וירקות ולכן יאכל גם מהם. ולגבי מצה מבושלת וקניידלך, מצד הדין מותר לאוכלם להלכה [סי' תמ"ד סק"ח (ועי' שעה"צ שם סק"א) וסי' תע"א סק"כ וסי' רצ"א סק"ה], אלא שלא נהגו להקפיד לאכול מצה מבושלת וגם לא קניידלך כמש"כ המהרי"ל [עמ' נח] והמג"א וחק יעקב ומשנ"ב בתחילת סי' תמ"ד, ולכן אין נוהגים להתאמץ לאכול מצה מבושלת [שוראי לא יוצאים בה ידי חובה כמב' בסי' תס"א, ד'], אבל יכול לאכול תבשיל מקמח מצה וכן יכול לאכול מצה מבושלת אם רוצה [ואין הבדל ביניהם להלכה כמב' במג"א וברעק"א ובמשנ"ב בסי' תל"א, ב' ודלא כהרש"ל שם שחולק ביניהם וגם המהרי"ל דיבר על קניידלך שלא נהגו בוה, וגם השעה"צ בסי' תמ"ד הביא את הח"א שמדבר על קניידלך וכותב שהח"א כתב לאכול מצה מבושלת], ואדרבה, הוא דבר טוב להרבות סעודה שתהיה סעודה טובה לכבוד שבת [לאותם שנוהגים לאכול שרויה], אלא שאין צורך להקפיד על כך, וגם אם אוכל קניידלך צריך לאכול לפני תחילת שעה עשירית. ולשיטת הגר"א בסי' תמ"ד [המובאת בשעה"צ שם] לא יאכל גם קניידלך כלל בסעודה זו, אלא יקיימה בדברי תורה כמש"כ בזה"פ אמור שרשב"י היה עוסק בתורה במקום סעודה שלישית, והובא ג"כ במג"א שם. ועי' וביום השבת סי' ל"ט סעי' י"ד.

כ. ח"א כלל ק"ל סי"ד ובפמ"ג בא"א סוף סי'

הריטב"א בשבת דף קכ. לגבי הפקר בשעת דליקה הוצרך ליישב היתר ההפקר מפני שבלא"ה עומד להיות מופסד ממנו ואין לזה כ"כ שם מו"מ בכה"ג.

והנה, ברמב"ן בפסחים דף ד. הוכיח שביטול חמץ אינו מדין הפקר מהא דמב' בפסחים ז. שאם נכח לבטל חמצו מבטלו אפי' בשבת ויו"ט, והרי אסור להפקיר בשבת כמו שאין מקדישין ואין מעריכין, א"כ בהכרח שביטול אינו הפקר. ובמאירי במגן אבות סי' י"ח כתב לחלק בין הפקר שהוא סילוק רשות מהקדש לבין ערך וחרם שהם העברה לרשות אחרת ודמי למכר, והוכיח להיפך שמותר להפקיר מגמ' בעירובין לא. ובשבת ככו. דאמרינן התם גבי דמאי- כיון דאי בעי מפקיר נכסיה והוי עני לכך חזי לה ואינו מוקצה ומוכח שאפשר להפקיר בשבת.

ולמעשה, פסק המחבר בסי' תל"ד לומר ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא. ובמשנ"ב כתב שיותר טוב לומר וליהוי הפקר כעפרא דארעא שהוא לשון המועילה לכו"ע, ולא כתב שבער"פ החל בשבת לא יאמר לשון זו משום איסור הפקר בשבת ומשמע שגם בשבת יאמר כך [ועיין מה שכתבתי בקבצי "בנתליבות ההלכה" 1-2 ניסן ואייר תשס"ח, והבאתי שם שכן הורו למעשה הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"מ שטרנבוך שליט"א והגר"ח קניבסקי שליט"א], והיינו משום שאנו מחשיבים את ביטול החמץ כמצוה שמחויב בה היום ומשום כן מותר בשבת שהרי הפקר לא חמור יותר ממתנה שהרי הרמב"ן הוכיח דין הפקר מהקדש וחרם שדינם כמתנה וכמו שנתבאר המועדים כהלכתם הע' י"ח. ולפי"ז ה"ה בשאר מצוות שמחויב בהן היום מותר להפקיר בעבורן. ובוה גם הרמב"ן יודה וכמב' בגמ' פסחים שם, וכל ראייתו היא מדברי הגמ' בפסחים דף ז. גבי יושב לפני רבו ונזכר שיש לו עיסה שחושש שתחמיץ יבטלנה בליבו וס"ל לרמב"ן שאם ביטול מדין הפקר היינו מחייבים אותו ללכת ולבער העיסה, אבל ביטול חמץ בשבת בבוקר

הכנה לליל הסדר

י. כלי פסח הם מוקצה^{כב}, ולכן מלבד איסור הכנה משבת לחול, אסור לטלטל את כלי הפסח עד צאת השבת וכניסת יו"ט.

שאלות מבית ההוראה

יום הולדת של גיל ששים או שבעים * כבתה ה'פלטה' של ה'קוגל' המיועד לקידוש של מחר * נטל ידיו ולא ניגב ושמע ברכה מחבירו * ניהוג אבילות עם קרוב משפחה אבל רח"ל * ללקק ארנבת עם הלשון * ענה 'עליכם לשלום' באמצע הברכה * בעל מכולת התובע את היורשים * ברית בשבת ויש חשש לחילול שבת * בישראל חמץ שעבר עליו הפסח, האם צריך להגעיל את הסיר * אמירת תחנון ב'בית שני' כאשר יש ברית במנין המרכזי

יום הולדת של גיל ששים או שבעים

האם יש מקור בהלכה ליום הולדת של גיל ששים ושל גיל שבעים?
תשובה: אף שאין מקור למסיבות יום הולדת בדרך כלל, יש מקור ליום הולדת של גיל ששים ושבעים.

יום הולדת ששים - מפורש בגמרא^{כג} ובפוסקים^{כד}.

יום הולדת שבעים - מובא באחרונים^{כה}.

כבתה ה'פלטה' של ה'קוגל' המיועד לקידוש של מחר

היה מתוכנן אצלנו קידוש בבית הכנסת ובליל שבת ראינו שהגנרטור נכבה והפלטה התקררה וגם הקוגל עצמו התקרר, האם מותר להעביר את הסיר של הקוגל לפלטה אחרת?

תשובה: במקום הדחק, מותר, ומצב כזה הוא שעת הדחק שהרי לא יהיה קוגל בקידוש^{כו}.

שאינן איסור בשול מותר להחזיר אף קדירה צוננת אם נתקיימו שאר תנאי החזרה, וכ"כ שם בסקצ"א ובסקס"ח, וכ"כ בבאה"ל סעיף ה' ד"ה ובלבד, ואמנם בסקס"ח הביא המשנ"ב את שיטת המג"א שאף בדבר שאין בו איסור בשול אם נצטנן אסור להחזיר שנחשב שבטלה השהיה הראשונה ועכשיו הוא כנותן מתחילה בשבת, אך המ"ב לא פסק כדבריו וגם החזו"א בס' ל"ז סוסק"י פסק כהמשנ"ב ודלא כהמג"א אלא רק בדבר שיש בו איסור בשול אסור אם נצטנן. ומעתה יש לדון האם שייכים כאן תנאי החזרה או לא, יש ג' תנאי חזרה, א', רק על אש גרופה וקטומה - ולכן אם רוצים להניח על פלטה חשמלית צריך לפרוס מקודם נייר כסף, ב', צריך דעתו להחזיר, ג', עודה בידו.

תע"א ומשנ"ב שם סוסק"כ ובסי' תמ"ד סק"ח. כ"א. סי' תע"א, א' ועי' בבה"ג ובב"י הגר"א מה המקור לזה.

כ"ב. וביום השבת סי' כ"ג הע' ט' בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ועי' שש"כ פ"כ הע' ע"ז.

כ"ג. מו"ק דף כח..

כ"ד. לקט יושר על רבו התרומת הדשן, הג"ר ידידיה טיאה ווייל בנו של הקרבן נתנאל בתשובה בכת"י.

כ"ה. חוות יאיר סי' ע', פת"ש יו"ד סי' רי"ז סקט"ו, פמ"ג או"ח סי' תמ"ד מ"ז סקט"ו, חת"ס בגליון השו"ע או"ח סי' רכ"ה, בא"ח פ' ראה אות ט, וכן נהג החפץ חיים בפני גדולי תלמידיו [החפץ חיים חייו ופעלו ח"א עמ' שיב].

כ"ו. מבואר במשנ"ב סי' רנ"ג סקנ"ד שבאופן

נטל ידיו ולא ניגב ושמע ברכה מחבירו

מי שנטל ידיו ולא ניגב, האם יכול לענות אמן? אצלנו שאלה זו מצויה מאוד בשבת שכולם נוטלים ידים ביחד ומברכים בקול
תשובה: בין הנטילה לניגוב אסור לענות אמן, ואחרי הניגוב חייב לענות אמן^כ.

ניהוג אבילות עם קרוב משפחה אבל רח"ל

האם דין 'מתאבלים עם האבלים' החל על קרובי משפחה של מי שיושב שבעה, הוא גם כאשר האבל יושב בעיר אחרת, והאם מותר לקרוב משפחה הזה לעשות סעודת שבע ברכות בביתו?
תשובה: דין להשתתף עם האבל הנקרא 'מתאבלים עם האבל', שייך גם אם האבל יושב שבעה בעיר אחרת^{כח}.

והנה, המנהג הוא שלא להשתתף בשמחה עד מוצ"ש שאחרי הקבורה, וכן שלא לרחוץ בחמין כמו בתשעת הימים [ולכבוד שבת כמו בערב שבת נחמין],

ולענ"ד האור לציון הבין כך אבל הרי המג"א והמשנ"ב שואלים א"כ למה כיום שנוטלים ברביעית שלימה אעפ"כ מברכים לפני הניגוב הרי זה לא עובר לעשייתו ותירצו דלא פלוג, ויש להבין כוונתם הרי למעשה הברכה אינה עובר לעשייתו ומה שייך כאן לא פלוג, וכי משום לא פלוג נדחה דין עובר לעשייתו [ובראשונים כתבו לא פלוג רק לגבי מי שידיו נקיות בזמן הנטילה], ובפמ"ג [מ"ז סק"ב] וביד אפרים ביארו שזו היתה קושיית הט"ז.

ויש לבאר כוונתו שכיון שתיקנו בקביעות שצריך לנגב את ידיו תמיד, א"כ זה נהפך להיות חלק מהמצוה שהרי למעשה לדידן יש חיוב על זה, וא"כ כשמברך לפני הניגוב חשיב שפיר עובר לעשייתו. ומש"כ לא פלוג, היינו שרבנן תיקנו כך תמיד בכל מקרה וממילא באמת הוי עובר לעשייתו.

ונראה שהאול"צ הבין שהטעם למנהגינו לנגב אחרי הנטילה אפילו שאנחנו נוטלים ברביעית שלימה הוא משום טעמו של המחבר שמה ידיו מלוכלכות ולכן פי' כך, אבל לדידן שעיקר הטעם משום עובר לעשייתו וגם אין ידיו כל כך מלוכלכות שאי אפשר לברך לפני הברכה א"כ כיון דלא פלוג הרי יש לנו חיוב ניגוב בגלך מקרה והכי נמי אסור לענות אמן בין נטילה לניגוב.

כח. פת"ש סי' שע"ד סק"ד, וכפשוטו דברי הרמ"א שם, ודלא כשו"ת אדני פז. ועי' שש"כ פס"ה הע' פ'.

והנה, לדעת רוב הפוסקים כריים כבויות דינם כ'ספסל' ולא כקרקע [עי' וביים השבת סי' ג' סעי' ט"ז] ולכן תלוי אם היתה דעתו להחזיר אפשר להחזיר ואם לא אסור להחזיר.

ונחלקו הפוסקים אין לדרן מצב שהאש כבתה ואינו יודע מזה, האם צריך דעתו להחזיר חיובית וכאן זה חסר או שמספיק שאין דעתו שלא להחזיר, ולרוב הפוסקים צריך דעתו להחזיר חיובית כמו שביארנו בוביום השבת [סי' ג' סעי' י"א].

אלא שדעת הגר"ש אויערבאך זצ"ל והגר"ש אלישיב זצ"ל שבשעת הדחק יש לסמוך על שיטת הר"ן המובאת ברמ"א [סי' רנ"ג, ב'] שאם נטל את הקדירה משחשיכה אפילו אם הניח על גבי קרקע אפשר להחזיר, והבאנו בוביום השבת [סי' ג' הע' מ"ט] שדעתם לסמוך על שיטה זו בשעת הדחק, ועי"ש עוד צירוף צד להקל.

כז. עניית אמן היא הפסק בין הברכה לעשיית המצוה [משנ"ב סי' ס"א סקט"ו וסי' ר"ו סק"ב]. והנה באול"צ [ח"ב פי"א אות ג] כתב שינעה וביאר שאף שהרמ"א [סי' קנ"ח, י"א] כתב שהניגוב הוא חלק מהמצוה מ"מ אם נוטל ברביעית הרי המחבר שם סעי' י"ג כותב שאם נטל ידיו ברביעית שלימה א"כ לא צריך לנגב א"כ באופן שנטל ידיו ברביעית שלימה כנהוג אצלנו הניגוב אינו חלק מהמצוה ולכן יכול לענות אמן בין הנטילה לניגוב.

וכן שלא ללבוש בגדי שבת בימות החול [אבל לשבת מותר- וכמו שביארנו בהמועדים כהלכתם שבזמן הרמ"א לא כולם החליפו לבגדי שבת ולכן לא היה אבילות בפרסיהא אבל כיום כולם מחליפים].

ולענין עריכת שמחת שבע ברכות בבית של המשתתף עם האבל, יש להקל בלי תזמורת ובלי ריקודים, ויבקשו מקודם מחילה ורשות מהאבל שלא יקפיד על זה כ"ט.

ללקק ארנבת עם הלשון

יש לנו שכנים שיש להם ארנבת, והילדים שלנו באים אליהם לשחק איתה ולפעמים תוך כדי משחק הם מלקקים אותה עם הלשון. הרי ארנבת היא בעל חי טמא ואסור באכילה, אם כן אולי יש כאן טעימת איסור? תשובה: אין בזה איסור כלל.

קל"ח קל"ט ולשון הטור וש"ע סי' שע"ד, רי'.
שוב מצאתי בסי' ש"ס, א' שקרובי האבל והחתן יכולים לאכול עם החתן אם ירצו, ומשמע שכבוד חתן עדיף מכבוד האבל, וא"כ אם העושה את סעודת השבע ברכות הוא קרוב לחתן בודאי יכול לעשות הסעודה בביתו.
ועי' גם ציוני הלכה עמ' ריט.

ל. בחת"ס [י"ד סי' צ"ד] כתב שגם בעל- חי חי מפליט טעם, בין אם נפל למאכל חם ובין אם שהה כ"ד שעות ברציפות במים צוננים [מדין כבוש כמבושל - ונ"מ למים של אקוריום דגים טמאים], וכתב שאף שהפמ"ג [באו"ח סי' תמ"ז בא"א בסוף הסימן] כתב שאין בליעה בדג חי, כוונתו רק לגבי חמץ שנבלע בדג חי, והיינו שהחמץ שנבלע בו נהפך לבשר ודם ואין לו שם 'חמץ', אבל לגבי המים גם חי יכול להפליט טעם איסור במים, אמנם הפמ"ג [י"ד סי' צ"ח בשפ"ד סק"א] כ' להדיא שאין בעל חי חי מפליט טעם, והפת"ש [סי' ק"ד סק"ג] הביא בשם עיקרי דינים ג"כ פשוט לו שאין חי מפליט טעם, וכן כ' הטוטו"ד [קמא סי' קנ"ה בשם החו"ד, ועי' בשדי חמד [אסיפת דינים מערכת ד' אות ז] ובדרכ"ת [סי' ק"ד סק"כ] שהביאו השיטות בזה. וכן הביא בספר אהל יעקב עמ' תלט בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"ח קניבסקי שליט"א [וכפסק הפת"ש סי' ק"ד סק"ג].

ונראה, שהכל מודים שאדם הנוגע במאכל רותח בין בשרי בין חלבי ולא היתה לו כויה, אינו אוסר את המאכל, וגם אין איסור ללקק בעל חי

כ"ט. לגבי האבל עצמו יש חילוק בין תוך ל' לאחר ל', שבתוך ל' המנהג שאינו משתתף בשמחה אפילו בתוך ביתו ואחר ל' יכול להשתתף בסעודת מצוה בתוך ביתו מלבד בשמחת נישואין שיש בה שמחה, ולכא"ו סעודת שבע ברכות היא סעודה עם שמחה, וממילא אסורה אפילו בתוך ביתו.

ולענ"ד אם אין מישהו אחר שיעשה את הסעודה, יש להקל וכעין מש"כ הפוסקים להקל אם בגלל זה תבטל השמחה לגמרי [סי' שצ"א, ב], וה"נ הרי אם לא יוכל להשתתף תבטל השמחה לגמרי, ובצירוף שיטת האדני פז הנ"ל שמיקל שכאינו בפני האבל, ואף שלא נפסק כן להלכה, מ"מ יש להקל בצירוף הנ"ל.

ועוד יש לצרף שיש ספק אם האבל יכול למחול על האבילות שלו, ביו"ד סי' שד"מ, י' נפסק שאם אמר אל תספידוני שומעים לו כי הספד הוא כבוד למת ויכול למחול על כבודו [ועי' גם שו"ע חו"מ סי' רנ"ג, ל], וכתב מהר"י ווייל [בשו"ת סי' י"ז] שלגבי אבילות יש ספק האם הוא כבוד למת או כבוד לחיים ולכן מספק אין האבל יכול למחול על אבילותו ואם האבל ציווה שלא יתאבלו עליו אין שומעין לו, והרמ"א [שם] פסק את דבריו להלכה. אמנם לגבי אבילות של י"ב חודש כתב הש"ך [י"ד שם סק"ט] ע"פ המהר"י ווייל שאבילות זאת היא רק לכבוד המת ואפשר למחול על כבודו שלא יתאבלו עליו [ויש לדרן האם דין זה הוא משום כבוד החי האבל או כבוד המת, ויש בזה לשונות בראשונים- עי' רמב"ם הל' אבל פ"ח ה"ה ושו"ת הרשב"א ח"א סי'

ענה 'עליכם לשלום' באמצע הברכה

מי שלא ידע את הדין וענה 'עליכם לשלום' באמצע ברכת הלבנה אשר במאמרו וכו', האם צריך לחזור ולברך מהתחלה?
תשובה: בדיעבד אינו צריך לחזור ולברך לא.

בעל מכולת התובע את היורשים

אדם נפטר ואחרי ה'שבעה' בא מוכר המכולת לבנים וטען שרשום אצלו בפנקס שיש לאב חוב גדול במכולת שלא שילם אותו והוא תובע אותם, הבנים יודעים שאביהם היה קונה את קנייתו במכולת זו, אבל אין להם אפשרות לדעת האם אכן נשאר חוב גדול או קטן או בכלל לא אלא שהם משערים שהגינני להניח שהיה איזה חוב. האם חייבים לשלם את כל מה שטוען המוכר?
תשובה: אינם חייבים לשלם לב.

ברית בשבת ויש חשש לחילול שבת

יש לי תלמיד חוזר בתשובה שנוולד לו בן בשבת, והוריו החילונים אומרים שרוצים לבוא לברית ברכב רח"ל, האם להורות לו לדחות את הברית בכדי שלא להכשיל את ההורים בחילול שבת?
תשובה: חס וחלילה! הוא יעשה את הברית בזמן, ויאמר להם שיתארחו אצלו בכל השבת, ואם לא יסכימו יאמר להם שמבקש שלא יבואו לברית בכלל, ואם יתעקש

אליעזר ח"ו סי' מ"ח עמ' רז- רח], ומש"כ בגמ' שיש לו נאמנות זה רק ברגיל להאמינו ורק בפרט מסוים, ואפילו אם המוכר ידוע כמודקק ברשימותיו ויש לו חזקה שלא מקלקל את אומנותו.

והנה, הוא טוען ברי והיורשים הם שמא, אבל הברי שלו גרוע מאוד כי הבנים לא יכולים לדעת כלום כנגדו, וזוהו נפקס שאין מוציאים ממון על פי ברי גרוע ושמא טוב [עי' כתובות דף יב: תוד"ה רב וב"מ דף צז: תוד"ה רב וש"ע ח"מ סי' ע"ה, ט], ולחייב שבועה אין ממחרים כלל בימינו, ועי' גם ש"ך ח"מ סי' צ"א סקכ"ד שאין להוציא ממון ואפילו לא להשביע היסת אם אין אנחנו יודעים שהפנקס שלו מוחזק להיות אמיתי וישר.

[וגם אם הבנים מסכימים שכנראה היה איזה חוב, הרי אין כאן הודאה ברורה במקצת אלא רק מסכימים שהדבר הגיוני, ובכלל י"ל שלא שייך בזה אין אדם מעיז פניו כלפי חוב אביו, ועי' ח"מ סי' פ"ח, כ' ויש"ך שם סקמ"ב].

טמא, כי כל החשש בליעה הוא רק משום חשש שהחום "פעל" באיסור והעביר ממנו טעם ואין ידוע אם העביר או לא, אבל אם אדם מכניס אצבעו בכוס חלב (או בשאר מאכל חם, שבשר אדם אסור באכילה) ומרגיש שהחום לא "פעל" בו כלום ואין לו כויה וכדו', נראה פשוט שגם לחת"ס אין בליעה כלל. ורק אם החום "פעל" כויה וכיו"ב שייך לומר שיעביר טעם.

ודע, שהדבר מוכרח להלכה, כי גם בשר אדם אסור באכילה כמב' ביו"ד סי' ע"ט, א', ועי' השולחן כהלכתו סי' י"ג סעי' י', ולא שמענו לאסור ללקק אדם.

לא. סי' ס"ה סק"א וסי' נ"ד סק"ג, ועי' גם אליה רבה סי' קפג סק"ג לענין ברהמ"ז ובאה"ל ריש סי' ס"ו. ומש"כ הח"א [כלל ה' ס"ג] יחזור למקום שפסק, כוונתו שימשך את הברכה ממקום שדיבר- והרי בודאי עשה כן שהמשך את הברכה אחרי שענה 'עליכם לשלום'.

לב. חנווני על פנקסו אין לו נאמנות להוציא ממון בכלל [נובי" תנינא ח"מ סי' ט"ו וציץ

לחטוא, אין זה נחשב לפני עיוור לג.

בישל חמץ שעבר עליו הפסח, האם צריך להגעיל את הסיר

חמץ שעבר עליו הפסח, אם בישלו אותו בטעות, האם צריך להגעיל את הסיר? תשובה: אפשר להקל שלא צריך להגעיל, אבל אין להשתמש בכלי למשך עשרים וארבע שעות לד.

אמירת תחנון ב'בית שני' כאשר יש ברית במנין המרכזי

בית כנסת שיש בו 'בית שני' אבל אין להם ס"ת נפרד אלא לוקחים את הס"ת מהמנין המרכזי, אם יש ברית או חתן במנין המרכזי, האם יאמרו תחנון? תשובה: יאמרו תחנון כהרגלם בכל יום לה.

גם כן הכלי יהיה מותר אחרי שאינו בן יומו, ולכאורה הדבר תמוה הרי איסור זה של 'חמץ שעבר עליו הפסח' כן שייך ומה שלא שייך זה רק חמץ הבלוע בפסח, ומבואר שהפמ"ג הבין שהם דומים בזה ששניהם איסור אחד הם ושניהם לא מצויים כי הרי חמץ אסור אחרי פסח וצריך לבערו וגם בפסח הוא אסור ולכן לא מצוי שיבשלו בפסח או לאחריו.

ולפי"ז אף שאנחנו לא פוסקים את הטעם הזה של הרשב"א, אבל כיון שכן פוסקים להקל במי שבישל חמץ בפסח שאין צריך להגעיל את הסיר אחרי פסח- ומטעם אחר- משום שלא מצוי שיהיה בן יומו [ע"י ס"ת תמ"ז, א' ופמ"ג שם ומשנ"ב שם סק"ד ובסי' תנ"א סק"ד], א"כ משום כך נחיר גם חמץ שעבר עליו הפסח אחרי שאינו בן יומו, שהרי לא מצוי שיהיה בן יומו וכנ"ל.

לה. במשנ"ב [סי' קל"א סק"ד] הביא בשם מגן גיבורים שאם אין ס"ת בעזרה א"כ לא יאמרו תחנון כי נגדרים אחרי בית הכנסת המרכזי ששם יש ס"ת והרי בבית כנסת המרכזי לא אומרים בגלל הברית או החתן א"כ גם בעזרה לא יאמרו.

אבל כל זה שייך רק בעזרת נשים שרואה את בית הכנסת המרכזי [כמבני' באליה רבה שם סק"ו ובח"א כלל ל"ב סעי' ל"ג ובמשנ"ב שם סק"ב ובשעה"צ שם סק"ב], אבל בבית שני שהוא חדר לעצמו ואינו רואה את המנין המרכזי לא שייך כלל על ענין זה, וממ"נ, אם אומרים שם כל יום תחנון א"כ כנראה הם סומכים על הספרים [ע"י משנ"ב שם סק"א ואבני ישפה ח"ג סי' י"ו] או ע"פ מה שדורך כלל יש ס"ת בארון [ע"י אשי ישראל פכ"ה הע' ל"ו].

לג. אין איסור לפני עיוור אם עושה את מה שהוא צריך לעשות וחילוני אחר מאיים שאם יעשה כך אז הוא יחטא, שהרי אין שייכות באמת בין המעשה שלו לבין מעשה החילוני, והחילוני בחר מעצמו להתנות ולקשר בין הדברים.

ואיסור לפני עיוור הוא רק אם הישראל מבקש מהשני שיחטא או שעוור לו לחטוא או שעושה מעשה לא נכון שמשום כך השני יחטא [כמו מושיט י"ו לנזיר או מלוה שלא בפני עדים או מכה בנו גדול], אבל כשעושה מה שצריך לעשות והשני מעצמו מתנה את החטא במעשה של השני, לא שייך כלל לפני עיוור.

כ"כ בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב זצ"ל [ח"א סי' מ"ד] בשם המהרי"ל דיסקין [בקו"א סי' קמ"ה] לגבי הפגנה בשבת בחשש ששוטרים יבואו ברבב, והואו בוביום השבת סי' ל"ב הע' נ"ח, והדבר משול לשכן חילוני שיאמר לשכנו השומר תומ"צ שאם ייצא מהבית בשבת הוא ידליק את האור, שודאי זה לא נחשב לפני עיוור מפני שלא סייע לו בשום דבר והכל תלוי בהחלטתו של השני.

לד. בפמ"ג [יו"ד סוף סי' ק"ב בשפ"ד] הביא מהרשב"א שחמץ שבישלוהו בפסח, הקדירה מותרת אחרי פסח, וטעמו משום שכיום האיסור אינו שייך, והנה, טעם זה לא נפסק כל כך שהרי לגבי מי שבישל בשבת מבו' במג"א ובמשנ"ב ריש סי' ש"ח שהקדירה צריכה הגעלה, והפמ"ג עצמו הק' כן משם [וע"י גם פמ"ג סי' צ"ג סק"ג ד"ה והנה בפסחים].

אמנם, הפמ"ג כתב שם שלפי דברי הרשב"א גם מי שבישל אחרי פסח חמץ שעבר עליו הפסח